

Sabela Díaz Regueiro e a pedagogía Freinet na escola de Pantín (Valdoviño): tres décadas de educación con conciencia (1985-2005)

REVISTAGALEGA
DE EDUCACIÓN
PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932

Páx. 64-67

Carla Pérez Cabanas

Graduada en Mestra de Educación Infantil pola Facultade de Formación do Profesorado (Campus Terra, Lugo), Universidade de Santiago de Compostela

carla.perez.cabanas@gmail.com

Existen en Galiza profesionais da educación que son unanimemente consideradas, por parte do colectivo docente, como referentes no emprego de técnicas Freinet na escola. Unha delas, sen lugar a dúbidas, é a mestra Sabela Díaz Regueiro. A súa talla pedagóxica, alén doutras facianas da súa biografía, merece o noso recoñecemento e a difusión e posta en valor do seu maxisterio freinetiano, o que, logo dun primeiro achegamento a través dun traballo de fin de grao, pretendemos continuar con esta pequena contribución.

Sorpresivamente, e a pesar de que Sabela ten publicado en varios momentos e soportes (mesmo nesta revista: véxase ao respecto o apartado *Referencias*) diferentes artigos sobre a súa non convencional actividade pedagóxica, o certo é que ata o momento non se tiña estudado a súa traxectoria pedagóxica como se merece, e a difusión (limitada) da súa acción educadora chegábanos sobre todo a través da súa implicación como membro do movemento de renovación pedagóxica Nova Escola Galega ou en encontros de innovación pedagóxica ou educación no medio rural (un dos últimos, o *X Encontro de debate sobre o medio rural galego*, realizado en marzo-abril 2017 en Sedes, Narón). É a nosa intención, pois, contribuír a corrixir esta situación histórica e difundir a obra desta mestra excepcional para recuperar a nosa memoria histórico-educativa, achegándoa ás novas xeracións de docentes de educación infantil e primaria.

INTRODUCCIÓN

Na parroquia de Pantín (Valdoviño) existe un edificio, hoxe abandonado, no que unha mestra dedicou con intensidade 20 anos da súa vida. Sabela Díaz Regueiro, coma outras mestras galegas que asumiron a pedagogía freinetiana, chegou a em-

pregar na súa escola as técnicas propias desta pedagogía, elaborando e personalizando outras de similar orientación.

Amáis disto destacou pola súa militancia en favor do rural galego e pola maneira de incorporar a comunidade na escola, comprometéndose así co desenvolvemento sociocultural, así como no tratamento da diversidade na aula.

BIOGRAFÍA MÍNIMA

Sabela comezou estudando “decoración de interiores” en Madrid. Posteriormente decidiu marchar a Francia e unha vez alí nos primeiros anos setenta do século XX, na Universidade da Sorbona, en París, amáis de francés estudou sobre España, política, economía, e algo sobre Latinoamérica no UER de Estudos Ibéricos e Hispanoamericanos. De alí regresou a Madrid onde comezou un traballo na cooperativa de pais e mestres do Colexio de Trabenco-Entrevías (unha cooperativa de ensinantes transformadores), onde participou na escola de pais na que se traballaba tomando en consideración as propostas de Paulo Freire e onde iniciou as súas primeiras experiencias de correspondencia escolar. Posteriormente realizou “por libre” os estudos de maxisterio, conseguiu praza no sistema público e comezou a exercer nos seus primeiros destinos.

CONTACTO COA PEDAGOXÍA FREINET

Sabela implícase coas técnicas Freinet en 1975 tendo relación co grupo ACIES de Granada e de Madrid (Asociación para a Correspondencia e a Imprenta na Escola, que tamén nese momento estaba a dar os seus primeiros pasos en Galicia^[1]) a raíz

[1] ACIES pasou a denominarse Movemento Cooperativo de Escola Popular, que en Galicia coñecemos como MCEPG e que, entre outras accións, editou a revista pedagóxica “As Roladas-2” entre 1978 e 1981. A maior parte dos seus membros incorporábase en 1983 a Nova Escola Galega.

Traballando a horta...
e a fantasía disfrazada da fada Didí.

Traballo en braille.

do cal, e debido ao seu forte interese por dita pedagogía, continuou asistindo a congresos tanto nacionais como internacionais (en países coma Francia, Polonia...) así como formando parte do MCEP e da escola de Rosa Sensat, aos cales asistiu en diversas ocasións.

EXPERIENCIA PANTINESA

A ensinanza nesta pequena escola unitaria estaba intimamente ligada á metodoloxía freinetiana, unha metodoloxía democrática e destinada ás clases populares, unha escola aberta á vida, á familia, ao entorno vital, á actividade económica, política, social e cultural da nosa contorna próxima, pero tamén á actualidade, ás noticias e aos aconte-

cementos, os cales permiten un maior coñecemento dun mesmo e do mundo que nos rodea.

A aprendizaxe estaba baseada nunha metodoloxía natural e cooperativa que desenvolvía a través das seguintes actividades: o horto escolar e os animais, a correspondencia escolar, as excursións, os programas de radio, as entrevistas, a colaboración das familias e da comunidade e as artes plásticas, entre outros.

Como mencionamos anteriormente, un dos principios fundamentais de Sabela é a importancia da natureza, polo que cultivar na escola non só era unha maneira de aproveitar ese traballo para o xantar, senón unha maneira de aprender unha gran

cantidade de aspectos acerca dos alimentos e da importancia dun bo hábito alimentario, e un modo de dispoñer de animais, o que propiciaba o coñecemento pero tamén diversas tarefas de coidado e responsabilidades.

En canto á correspondencia escolar, debemos sinalar que esta amplía os horizontes afectivos, culturais e sociais á par que motiva a aprendizaxe do propio e do alleo. A escola de Pantín logrou en certo sentido ser unha escola "internacional", mantendo contacto cunha gran cantidade de escolas, tanto dentro do noso país como fóra del.

Outra das actividades fundamentais eran os programas de radio, os cales tiñan como obxecto converter os/as nenos/as en artífices do seu traballo, facéndoo, seleccionando a información, compartíndoa etc. É dicir, aquelas actividades que facían na escola, o que máis lles gustaba, anécdotas, experiencias... Estes programas formaron parte da sección infantil "Detectives Verdes" da Radio Galega.

As entrevistas son unha maneira de traballar acerca dun tema concreto dunha maneira práctica e motivadora para as nenas e os nenos, coñecendo e comprendendo ese determinado labor, afección... de primeira man, achegándonos así ao medio social e cultural propio do noso entorno, que neste caso é Pantín, coñecéndoo e valorándoo. Fixéronse entrevistas a persoas de Pantín sobre cousas que se estaban traballando en distintos momentos na escola, ou que lles interesaban aos nenos e nenas: entrevistas a mariscadores do pobo, mecánicos, surfistas etc.

As excursións eran outro punto clave do quefacer pedagóxico desta mestra, como unha forma tanto de aprender novos coñecementos sobre o territorio como de extrapolar todas as

Maio de 1986.

aprendizaxes recibidas na aula ao mundo exterior, complementando as mesmas, observando directamente o aprendido, tocándoo, vivíndoo... ao mesmo tempo que se trata dunha actividade lúdica que a miúdo adoita engaiolar os nenos e nenas.

Dentro delas atopamos as peregrinaxes a San Andrés de Teixido e a Santiago, ambas en compañía das familias, saídas por acontecementos circunstanciais (a seca nas Forcadas, o castro que destaparon debido ás obras na estrada...), excursións en tren ou en barco programadas intencionadamente para ir neses medios de transporte e saídas de observación natural con recollida de material natural para os traballos da escola: murais, herbarios etc.

As artes plásticas eran unha forma activa de chegar ao coñecemento, unha forma de expresar todo o que cada un de nós levamos dentro. Realizábanse unha gran cantidade delas, tales

como: murais de pintura, traballos de cosido e bordado, cerámica, barro, elaboración de bonecos etc.

A colaboración das familias e da comunidade era vital e podémola atopar tanto en actividades da escola como poden ser as entrevistas, os talleres, os obradoiros... coma nas saídas fóra do ámbito escolar, como foi participar na vendima, na esfolia, na recollida da castaña, na limpeza do río, na elaboración de alfombras florais para as festas... amais das excursións de maior duración.

REMATE

A pedagogía Freinet, unha das máis destacadas da historia da educación, non só é pasado senón tamén presente e futuro: é posíbel continuar empregándoa nos nosos días por todas as súas achegas ao mundo dos infantes, á par que cumpre e respecta a normativa educativa actual. A experiencia profesional de Sabela Díaz Regueiro é un

bo exemplo. Experiencias como a súa non deben quedar relegadas ao esquecemento, xa que é posíbel adaptalas na actualidade satisfacendo así as demandas da sociedade na que nos atopamos e, ao mesmo tempo, poñendo en valor a vida no mundo rural, as escolas unitarias e as aulas multigrao. ■

- DÍAZ REGUEIRO, S. (1991). *A Voz de Pantín*, nº 1.

- DÍAZ REGUEIRO, S. (1992). *A Voz de Pantín*, nº 2.

- DÍAZ REGUEIRO, S. (2006). "Alegato polas escolas unitarias desde a escola unitaria de Pantín". En *Mesa Galega de Educación no Rural, A educación no rural en Galiza*. Sada: Eds. do Castro, pp. 59-67.

- DÍAZ REGUEIRO, S. (2006). "As comunidades de aprendizaxe dende a escola de Pantín". *Revista Galega de Educación*, 36, 76-84.

- PÉREZ CABANAS, C. (2017). *Sabela Díaz Regueiro e a pedagogía Freinet na escola de Pantín (Valdoviño)*. Traballo de fin de grao (Grao en Mestra de Educación Infantil), Facultade de Formación do Profesorado, Lugo.